

Bożena Sosak-Świdarska

Konferencja Naukowa "Środowisko i Zdrowie Człowieka" : (Warszawa, Pałac Kultury i Nauki, 17.11.2003)

Studia Ecologiae et Bioethicae 1, 703-705

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Konferencja Naukowa „Środowisko i Zdrowie Człowieka” (Warszawa, Pałac Kultury i Nauki, 17.11.2003)

Program działań na rzecz środowiska i zdrowia wyznaczony został przez rząd RP w roku 1996 jako Narodowy Program Zdrowia i realizowany jest w ramach Polityki Ekologicznej Państwa. Ma on charakter wieloletni i osiągnięcia z realizacji tego programu z okresu 2000-2003 były tematem konferencji naukowej zorganizowanej przez Instytut Medycyny Pracy i Zdrowia Środowiskowego z Sosnowca. Konferencja odbyła się dniu 17 listopada br. w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie w gronie ok. 30 osób, głównie pracowników powyższego instytutu oraz przedstawicieli Ministerstw: Zdrowia i Środowiska. Podczas konferencji ustalono stanowisko w sprawie badań i działań w dziedzinie zdrowia środowiskowego definiowanego przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) jako funkcja oddziaływania na człowieka czynników: biologicznych, chemicznych, fizycznych, psychicznych i społecznych.

Światowa Organizacja Zdrowia jednoznacznie stwierdza, że jakość życia człowieka w danym środowisku może być przyczyną zaburzeń zdrowotnych, których wynikiem mogą być choroby nowotworowe, układu oddechowego, krążenia i nerwowego czy choroby nerek lub osteoporoza.

Środowiskowe zagrożenia dla zdrowia wynikają głównie ze stanu czystości powietrza, wody pitnej, stanu dostarczanej i spożywanej przez człowieka żywności. Zanieczyszczenia powietrza związane są głównie z obecnością dwutlenku siarki i pyłów atmosferycznych. Odpowiedzialnymi za zwiększenie ryzyka nowotworowego są między innymi: azbest, arsen, chrom, również wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, polichlorodwufenyle. W wodzie groźne są chloropochodne węglowodory alifatycznych, ołów, mangan, fluor. Żywność może być zanieczyszczona pestycydami fosforoorganicznymi czy metalami ciężkimi.

Zapobieganiem, rozpoznawaniem i leczeniem zaburzeń zdrowotnych spowodowanych skażeniem środowiska zajmuje się medycyna środowiskowa.

Światowe organizacje działające na rzecz środowiska i zdrowia już dawno zrozumiały, że tylko wspólne, partnerskie i długotrwałe działania mogą przyczynić się do zmniejszenia zagrożeń dla środowiska i zdrowia ludzkiego. Podstawy takiej współpracy ustanowione zostały między innymi podczas pierwszej konferencji ministrów zdrowia i ministrów środowiska krajów europejskich we Frankfurcie w grudniu 1989 r. Wynikiem obrad tego gremium było przyjęcie Europejskiej Karty Środowiska i Zdrowia oraz powołanie do życia Europejskiego Centrum Środowiska i Zdrowia (European Centre for Environment and Health – ECEH) w celu

wspierania i kreowania efektywnej polityki środowiskowej i zdrowotnej. „Działanie w Partnerstwie” przyświecało drugiej konferencji ministerialnej w Helsinkach w czerwcu 1994 r. Spotkanie to zaowocowało przyjęciem Europejskiego Planu Działań na Rzecz Środowiska i Zdrowia (Environmental Health Action Plan of Europe – EHAPE) i zobowiązaniem państw-sygnatariuszy do przygotowania Krajowych Planów Działań na Rzecz Środowiska i Zdrowia (NEHAP). Celem strategicznym tego programu opracowanego na lata 1996-2005. ma być poprawa zdrowia i związana z tym poprawa jakości życia, połączona z ograniczeniem i kontrolą środowiskowych zagrożeń zdrowia. W Polsce taki program powstał pod auspicjami ministerstw: Zdrowia i Środowiska w 1999 r. i zaakceptowany został przez Radę Ministrów w czerwcu 2001 r. jako wieloletni program „Środowisko a Zdrowie”.

Polska jako kraj stowarzyszony z Unią Europejską, a w przyszłym roku już jako jej członek – zobowiązana jest do dostosowania się do postanowień zawartych w dwóch głównych dyrektywach Komisji Europejskiej. Traktat z Maastricht zobowiązuje kraje Wspólnoty do podejmowania wysokiego poziomu ochrony zdrowia ludzkiego i uwzględniania wymogów ochrony zdrowia w pozostałych obszarach polityki UE. Zagrożenia środowiskowe uznane zostały za jedno z głównych wyzwań dla opieki zdrowotnej państw członkowskich.

Należy podkreślić, że w 1999 roku Unia Europejska wraz z Europejską Fundacją Nauki i Światową Organizacją Zdrowia określiły 11 priorytetowych obszarów badawczych zdrowia środowiskowego dla krajów europejskich. Wśród nich najważniejsze są następujące problemy: ubytek ozonu stratosferycznego, zmiany klimatyczne, zanieczyszczenia pyłowe powietrza, jakość powietrza w pomieszczeniach zamkniętych, jakość wód i woda pitna, substancje zaburzające czynność hormonalną, ocena ryzyka chemicznego i związane z tym problemy toksykologiczne, ocena skutków zdrowotnych narażenia na czynniki immunotoksyczne oraz wpływ czynników środowiskowych na funkcje poznawcze człowieka.

Z tych wszystkich deklaracji, planów działania i ustanowionych priorytetów jasno wynika, że zapobieganie skutkom zdrowotnym zanieczyszczenia środowiska to cel dalekosiężny wymagający długotrwałego i konsekwentnego działania i dużych nakładów finansowych. Dlatego w ramach Unii Europejskiej mówi się o strategii – nowej polityki zdrowia publicznego. Najprostszym sposobem tej polityki byłoby wyeliminowanie czynników szkodliwych ze środowiska. Ale w praktyce zazwyczaj jest to niemożliwe. Dlatego wdraża się programy z zakresu prewencji medycznej. Zgodnie z nową polityką zapobieganie chorobom środowiskowym powinno uwzględniać zarówno działania zmierzające do zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska, jak również działania z zakresu zdrowia publicznego mające na celu zmniejszenie narażenia ludności na

szkodliwe czynniki środowiskowe i ograniczenie ich skutków zdrowotnych.

Stanowisko przyjęte w dniu 17 listopada 2003 roku na konferencji „Środowisko i Zdrowie Człowieka” w Warszawie potwierdza, że w około 30 % zdrowie w Polsce zależne jest od warunków środowiska. Zatem niezbędne jest – jak czytamy w postanowieniu końcowym konferencji – podjęcie kompleksowych i skutecznych działań zapobiegawczych i naprawczych w odniesieniu do populacji zagrożonych. Działania te powinny być oparte na wynikach badań naukowych określających rodzaj, wielkość i lokalizację środowiskowych problemów zdrowotnych. W Polsce brak jest bowiem jak dotąd naukowych ocen wielkości problemu w skali kraju. Konieczny jest zatem kompleksowy program badawczy w dziedzinie środowiska i zdrowia, który dostarczy podstaw dla racjonalnej działalności profilaktycznej i naprawczej i pozwoli na lepsze wykorzystanie ograniczonych środków przeznaczonych na zdrowie środowiskowe w naszym kraju.

Jest to ważne tym bardziej, że problematyka środowiska i zdrowia zajmuje priorytetowe miejsce w Europie. W strategię działań Unii Europejskiej w tej dziedzinie powinna zatem włączyć się i Polska biorąc udział w tworzeniu i wdrażaniu programu wykonawczego tej strategii. W ten proces europejskich badań na rzecz środowiska i zdrowia mają szansę włączyć się i polskie ośrodki naukowe działając w ramach rządowego wieloletniego programu „Środowisko a Zdrowie” z 2001 roku, którego koncepcja, cele i główne kierunki są zbieżne ze strategią unijną w tym zakresie.

Do tej pory na realizację tego programu trzy ministerstwa: Zdrowia, Środowiska i Nauki – wydały łącznie prawie 21 milionów złotych. W tym w latach 2000-2003 na wdrożenie „Nowoczesnego systemu rozpoznawania, kwantyfikacji i oceny zagrożeń zdrowia związanych z narażeniem na szkodliwe czynniki środowiska” nakłady przekroczyły 5 mln zł; „Stymulowanie, programowanie, wdrażanie i ocena skuteczności działań na rzecz środowiska i zdrowia” – kosztowały ponad 6,8 mln zł., a „Opracowanie i wdrożenie nowoczesnej profilaktyki medycznej skutków zdrowotnych zanieczyszczenia środowiska” – kosztowało budżet państwa ponad 3,6 mln zł.

Uczestnicy konferencji „Środowisko i Zdrowie Człowieka” zaapelowali o przedłużenie działania polskiego programu rządowego: „Środowisko a Zdrowie”, rozszerzenie jego zakresu i większy niż do tej pory udział w programie ośrodków naukowych zajmujących się właśnie problematyką środowiska i zdrowia w Polsce.

Bożena Sosak-Świdorska